

CONTEXT

School

*De arbeiders in de wijngaard,
Matteüs 20:1-16*

*De derde aankondiging van het lijden,
Matteüs 20:17-34*
*De intocht in Jeruzalem,
Matteüs 21:1-17*

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool
*De blindgeborene,
Johannes 9*

Lied

Gezang 167

Meditatie bij Johannes 9**Zien en gezonden zijn**

Daar zitten ze dan, de belijdenis- catechisanten van dominee Johannes. Ze hebben een aantal vragen ingeleverd tijdens de catechese en in de preek van deze zondag zal Johannes er antwoord op geven. Eén heeft gevraagd naar de oorzaak van ziekten en lijden, is dat soms een straf op de zonde? Maar de meeste hadden vragen over wat er met hen zou gebeuren nadat ze gedoopt waren in de paasnacht. Wat zou er veranderen in hun leven?

Daar zitten wij gedoopte en ongedoopte, twijfelende en belijdende leden van de kerk met dezelfde vragen en wat vertelt Johannes ons? Ziekte heeft niets met 'zonde' maar wel veel met 'gezonden worden' te maken.

In zijn preek gaat het over twee kernwoorden 'zien' en 'gezonden zijn'. Jezus zelf zegt een gezondene van de Vader te zijn. En de niet-ziende mens moet zich gaan wassen in het badwater dat 'gezondene' betekent en dan gaat hij ook als gezonde gezondene aan het werk. Maar zijn beste vrienden herkennen hem niet meer.

Nu hij het licht heeft gezien blijkt hij ook de gave van het woord te hebben en lef. Lef om te getuigen. Maar dat getuigenis wordt hem niet in dank afgenomen, ook dat is herkenbaar. De vrijheid van spreken van deze nieuw-ziende mens maakt dat hij wordt buiten gesloten. Dan, als je uitgesloten en uitgestoten bent, vindt Jezus je en mag je alleen voor Hem in de intimiteit van het persoonlijk gesprek je geloof belijden.

Wat opvalt is: gezonden zijn, gedoopt zijn, vraagt actie en keuzes tegenover de gangbare machthebbers. Dat is de openbaarheid van het belijden: Zichtbaar in daden! Als je met je ogen dicht zegt dat je kunt zien dan ben je verkeerd bezig. Want kerk ben je met het oor op de Schriften het oog op de wereld. En daar moeten je ogen wel voor open gaan.

C.J. van Leeuwen-Assink

Thema

Je ogen opslaan

In de eerste weken van de reis door de nacht krijgen we meer en meer oog voor de tegenstelling tussen licht en donker, tussen het koninkrijk der hemelen en de bestaande orde. Worden als een kind, dat bleek voor mensen die in het duister tasten de eerste voorwaarde om, bevrijd van hun hele hebben en houden, deel te krijgen aan het koninkrijk dat gestalte krijgt in weg en werk van Jezus Messias.

Maar daar sta je dan, geworden als een kind en je slaat je ogen op om te zien welke kant het uit moet en wat je te doen staat.

In het verhaal van de blindgeborene uit Johannes 9 blijkt hoezeer het antwoord op de vraag 'Wie is Hij' als een boemerang werkt. Wie in Jezus het licht der wereld herkent en erkent wandelt niet langer in de duisternis, maar wordt wel door het duister belaagd.

Het lange woordenspel met licht en duister, ziende en blind, schuld en boete heeft als uiteindelijke inzet dat mensen uitgezonden worden om getuige van het licht te zijn en dat is een levensgevaarlijke zaak.

Het verhaal volgt op de dreiging om Jezus te stenigen, zodat Hij zich verbergt en de tempel verlaat. Maar "voorbijgaande ziet Hij een man die sedert zijn geboorte blind was" (9:1). Blind zijn blijkt geen noodlot, geen straf voor zonde te zijn, immers aan het einde van het verhaal zegt Jezus tegen de Farizeeën: "Indien gij blind waart, zoudt gij geen zonde hebben; maar nu zegt gij: wij zien; daarom blijft uw zonde."

De vraag is veeleer of wij bereid zijn aan het licht te komen, af te dalen in het badwater Siloam, wat "uitgezonden" betekent. Pas dan zullen we in staat blijken om met andere ogen om ons heen te zien en datgene wat vanaf onze geboorte vanzelfsprekend was te doorbreken. Daarmee halen we ons de woede op de hals van al degenen die zichzelf als verlicht beschouwen en de orde willen handhaven.

De gemeente voor wie Johannes schrijft ondervindt die dreiging aan den lijve. Als kinderen van het licht zullen ze de reis door de nacht met Jezus mee moeten maken. Ze dreigen, evenals Hij, uit de tempel te worden geworpen. Daarbij moeten we bedenken dat in die tijd de tweede tempel verwoest is en de vraag zich aandient hoe het feest van de tempelvernieuwing nog gevierd kan worden.

Dat thema neemt Johannes dan ook op in het volgende gedeelte. Hoe kan (midden in de winter) het licht van chanoeka weer ontstoken worden?

Hoe wordt het na zondag 'Oculi' toch weer 'Laetare'? Hoe houden de kinderen van het licht het vol op hun duistere tocht? Toch alleen als ze hun ogen opslaan en het licht der wereld herkennen en erkennen?

Cil Wigmans

Toelichting

De blindgeborene, Johannes 9

Dit is een opzienbarend verhaal. Het gaat over een wonder, maar meer nog over mensen die op allerlei manieren vastzitten en verblind zijn en over Jezus die hen de ogen wil openen en op weg wil helpen.

De blindgeborene is natuurlijk een duidelijk voorbeeld van iemand die helemaal vastzit aan de beperkingen die hem van jongs af zijn opgelegd. Maar de discipelen laten merken dat zij op hun manier ook vastzitten. Ze vragen naar de oorzaak van dit ongeluk: 'Wiens schuld is het?' Daarmee belijden ze hun geloof in de niet te breken keten van oorzaak en gevolg, van zonde en bestraffing. Ze suggereren dat de blinde gestraft zou kunnen zijn voor eigen overtredingen. Men vat dit wel op als een verwijzing naar een vorig leven en dus als een aanwijzing dat ook ten tijde van Jezus het idee van reïncarnatie bekend en misschien zelfs geaccepteerd was. Maar het is veel waarschijnlijker dat we hier moeten denken aan de uit de latere rabbijnse literatuur bekende opvatting dat een kind al kan zondigen in de moederschoot. Het meest bekende voorbeeld dat daarbij wordt aangehaald is dat van Jakob en Esau, die volgens Genesis 25 elkaar al prenataal pestten, waarbij Jakob reeds voor de geboorte zijn oudere tweelingbroer letterlijk beetnam.

In woord en daad brengt Jezus nu beweging in deze zaak. Hij vertelt de discipelen dat de blindgeborene niet vastgepind mag worden op zijn verleden. Het gaat erom wat er van hem worden zal: "de werken Gods moeten in hem openbaar worden". Hij krijgt zijn rol in het gebeuren dat ertoe zal bijdragen dat de ogen geopend zullen worden en Jezus als "het licht der wereld" herkend zal worden.

De manier waarop Jezus de blinde geneest sluit aan bij bekende praktijken. Hij gebruikt speeksel. Dat was het huis-tuin- en-keukenmiddel van die tijd, omdat men meende dat het een geneeskrachtige werking had.

Het baden in het water van Siloam past bij het Loofhuttenfeest, omdat Siloam het middelpunt van de feestelijkheden was (zie de toelichting van 20 februari). Het doet ook denken aan de genezing van Naäman door Elisa (II Koningen 5). Niet voor niets wordt Jezus in dit kader (Johannes 9:17) een profeet genoemd.

De genezing van de blinde is nog maar het begin van de beoogde verandering. De omstanders zijn nog niet zo ver. Men heeft moeite om de nieuwe situatie en vooral ook de nu genezen jongeman in zijn nieuwe hoedanigheid te accepteren. Men was gewend over hem en zonder hem te praten, zoals de discipelen deden. Nu moet men met hem praten. De Farizeeën vertrouwen het niet. Zij staan inmiddels zo argwanend tegenover Jezus dat zij een addertje onder het gras vermoeden. Als geestelijke leidslieden van het volk voelen zij zich verantwoordelijk voor het onderkennen van deze misleiding. En ze zullen bevestigd zijn in hun vermoedens als zij bedenken dat het maken van slijk in principe hetzelfde is als het kneden van deeg: Jezus overtrad het sabbatsgebod! Maar ze zijn niet helemaal zeker van hun zaak. Immers, aan de vruchten kent men de boom en zo'n genezing die ook nog zo sterk doet denken aan al het werk van vroegere profeten, is toch heel mooi.

De Farizeeën blijven krampachtig zoeken naar het antwoord. Ze halen de ouders erbij en komen even later weer bij de genezene. Ze spreken grote woorden, halen God erbij (Joh. 9:24) en brengen het dilemma waarvoor ze staan duidelijk onder woorden: het gaat om de keuze tussen Mozes en Jezus (Johannes 9:28-29).

Ze zetten de man onder grote geestelijke druk, maar hij kan weinig anders doen dan vertellen wat hij aan den lijve heeft ondervonden. En vervolgens noemt hij het argument dat de Farizeeën ook al overwogen hadden: het resultaat laat zien dat Jezus van God komt (vs. 30-33). Dan maken de Farizeeën aan alle (ook hun eigen) getwijfel een einde. Ze hakken de knoop door. Ze wensen geen nieuwe inzichten toe te laten. Ze geven nu het antwoord dat de discipelen in vs. 2 van Jezus verwachten: deze man is "in zonden geboren" (vs. 34). Ze blijven bij het oude en al het nieuwe wordt afgekapd en de band met mensen die ermee "besmet" zijn wordt doorgesneden. Dat angstbeeld hadden zijn ouders al voor ogen gehad (vs. 22). Het is ook een verwijzing naar de bittere ervaringen binnen de eerste gemeenten, dat het geloof in Jezus als de messias als een splijtzwam werkte onder de Joden.

Nu verschijnt Jezus weer ten tonele. Zijn afwezigheid bij alle voorafgaande gesprekken is opmerkelijk. Maar zijn verschijning op dit moment zegt nu des te meer. Hij is daar waar mensen dreigen te blijven steken.

Opnieuw opent Hij nu de ogen van de man. Hij laat hem zien wie Hij is. Deze man liet zich de ogen openen voor het licht der wereld. Dat geldt niet, zo blijkt uit de laatste woordenwisseling, voor de Farizeeën: wat dit betreft zijn ze ziende blind.

Klaas Spronk

Liturgische toelichting

Zondag Oculi

De naam van deze zondag is ontleend aan het tweede deel van Psalm 25: "Mijn ogen (in het Latijn 'oculi mei') zijn bestendig op de HERE, want Hij voert mijn voeten uit het net." Het is verleidelijk om hier snel een verband te leggen met het verhaal van de blindgeborene, maar men moet daarbij wel oppassen dat hier niet van alles op de ene hoop van het zien en (ver)blind zijn wordt gegoooid. Het is juist goed om te letten op de verschillen. In Psalm 25 ziet de dichter uit naar Gods hulp. In het verhaal van Johannes 9 gaat het initiatief steeds van Jezus uit. Daarin verschilt deze geschiedenis ook van wat we in de synoptische evangeliën lezen over de blinde Bartimeüs, die zelf zijn best doet om Jezus' aandacht te trekken. Maar hier gebeurt pas iets als Jezus omziet naar de blinde. En Hij moet ook op andere manieren de ogen van de mensen openen voor het heil dat Hij op zijn manier brengt. Het is allerm minst vanzelfsprekend dat men oog heeft voor wie Jezus is en wat Hij doet. Juist de kleinen en klein gemaakte mensen (zie het symbool van de ineengedoken figuur in het project voor de Veertigdagentijd) blijken hier het snelst van begrip te zijn.

Lezingen: De lezing van dit lange hoofdstuk kan men eventueel beperken tot die gedeelten waarin Jezus actief is: Johannes 9:1-12 en 9:35-41. Passende lezingen daarnaast zijn Jesaja 43:1-8 (met name vanwege het laatste vers) en Efeziërs 5:8-14.

Liederen: Er zijn veel liederen die passen bij de hier genoemde thema's. Naast Psalm 25 (zie ook Zingend Geloven I, lied 19) kan men denken aan Psalm 51. Daarin komt het in de toelichting besproken idee van de al zo vroeg begane zonde aan de orde (zie ook Gezang 175).

Psalm 107 (met name vs. 8 en 9) sluit goed aan bij de genoemde lezing uit Jesaja 43. In Psalm 119:12 en 14 komt heel fraai de hoop op Gods licht in onze duisternis aan de orde. En in Psalm 146:4 (zie ook Gezang 21:6) is sprake van de genezing van de blinde. Jezus wordt bezongen als "het licht der wereld" in Gezang 75:8; 167:1; 333:4; 373:4 en 423:1; zie ook 297:1; 372:4 en 482:1.

In Gezang 487 en Zingend Geloven IV, blz. 107 (een canon) gaat het over de vraag of wij door dat licht kunnen worden aangestoken.

Klaas Spronk

De gemeente viert

Viering

Intochtspsalms: Psalm 25:4 en 7

Drempeltekst

A: O Heer, ik verlang zo naar U, want ik weet dat ik U kan vertrouwen.

Vg: U laat mij toch niet in de steek als ze lachen omdat ik U liefheb?

Wilt U mij laten merken wat van waarde is in uw ogen?

A: O Heer, ik verlang...

Vg: Als U blijft bij uw liefde en trouw, dan kan het toch nooit echt verkeerd gaan?

Al stelde ik zo vaak teleur, dichtbij U is volop vergeving.

A: O Heer, ik verlang...

(naar Psalm 25)

Vervolg intochtspsalms

Psalm 25:10

Inleiding op de viering

De Latijnse naam voor deze zondag is 'Oculi' naar een regel uit de Psalm die we net zongen: "Mijn ogen zijn bestendig op de Here, want Hij voert mijn voeten uit het net."

Over 'ogen' en over 'zien' gaat het vandaag.

Al een paar weken lang zijn we, met behulp van de verbeelding uit het Veertigdagenproject op zoek naar Jezus. We houden onze ogen op Hem gericht. Maar we zien nog niet zoveel. Net als deze ineengedoken figuur op de verbeelding. Als je zo zit, kun je niets zien.

Het verhaal van vandaag gaat over hem. Hij zit langs de weg en ziet niets. De meeste mensen die langs komen, zien hem niet zitten. Maar Jezus ziet hem wel - en dan gebeurt er iets. Al heeft die man met zijn ogen niets gezien, hij heeft met zijn oren gekeken. Hij ziet iets in Jezus.

Kyrie

Zingen: Gezang 487:1

Met de kinderen in de kerk

In het informatieboekje bij het veertigdagenproject 'Zie de mens' vindt u voor vandaag het derde 'verhaal vooraf' over Justus en Sofie.

U zou zelf een zonnebril in een doosje mee kunnen nemen. Op het moment dat Justus in het verhaal zijn kadoetje uitpakt, doet u hetzelfde en zet u de zonnebril op.

Het verhaal eindigt met een aantal gespreksuggesties rond 'zien' en 'niet-zien'. Misschien willen de kinderen de zonnebril wel even proberen. Zien ze nog iets?

Zingen

Het refrein en het derde couplet - of de eerste drie coupletten van 'Zoeken wat verborgen is', zie Kind en Zondag februari. Hierna verlaten de kinderen de kerk.

Vervolg viering op pag. 12.

CONTEXT

School

De vraag naar Jezus' bevoegdheid,
Matteüs 21:23-32
De onrechtvaardige pachters,
Matteüs 21:33-36
Het koninklijk bruiloftsmaal,
Matteüs 22:1-14

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool
Het feest van de tempelvernieuwing,
Johannes 10:22-39

Lied

Gezang 38

Meditatie bij Johannes 10**Woorden die gedaan worden**

Het Chanoekafeest, het feest van de Tempelvernieuwing, is het feest waarbij wordt herdacht dat de tempel weer gezuiverd werd van de Griekse religie, het Griekse denken. Wij als christenen van de twintigste eeuw hebben nog steeds onze handen vol om onze godsdienst te zuiveren van dit Griekse denken dat zijn hoogtepunt vond in de Verlichting: 'Ik denk dus ben ik.' Op dit feest van bevrijding uit het Griekse denken is Jezus in de tempel, dat het met Hem vragen, want dat is immers de joodse manier van leren: elkaar en de Schrift bevragen. Zo op het oog duidelijk Joodse vragen en duidelijk tegen het Griekse denken. Je kunt van de Eeuwige toch niet zeggen dat hij zonen heeft? Godenzonen en dochters horen toch alleen thuis bij de Grieken op de Olympus!

Godslasterlijk is het om zo over de Eeuwige te spreken. Maar Jezus wil niet mee doen aan een theologische discussie over Grieks of Joods denken. Jezus zegt dat de werken die Hij doet van God getuigen. Je merkt aan wat er gebeurt, dat het met het koninkrijk van doen heeft. Geloven is doen! Op die manier beoordeelt de Eeuwige in Psalm 82 ook de "goden". Als ze geen daden van gerechtigheid doen zijn ze goden af, terwijl ze voor die tijden Zonen van de Allerhoogste waren.

Het gaat Jezus om het zichtbare, om de tekenen. En het zichtbare van Jezus noemt Johannes 'werken'. Woorden die gedaan worden, 'debariem', die laten zien wat het koninkrijk voorstelt.

Jezus spreekt heel menselijk over 'zoon van God zijn'. Alle mensen die leven op de manier van het Koninkrijk, die de werken van de Vader doen, zijn zonen en dochters van God. Zo leert Johannes ook ons in de twintigste eeuw om ons geloven te zuiveren van het Griekse denken.

De evangelist laat Jezus weer terug gaan naar de plaats waar Johannes doopte. Want nu wordt nog duidelijker: "Midden onder u staat Hij die gij niet kent."

C.J. van Leeuwen-Assink

Uitzien naar het feest

Het is zondag 'Laetare', de zondag van de vreugde onderweg. Halverwege de reis door de nacht doen we even alsof het al zover is. We verlichten ons huis met de verduisteringsgordijnen dicht en vertellen elkaar verhalen over hoe het zal zijn na de definitieve bevrijding. Hoe houd je het anders vol? Wat we tot nu toe gehoord en gezien hebben van dat koninkrijk en van de verborgen messias is, tegen de achtergrond van het overheersend wereldbeeld, te dwaas voor woorden. Worden als een kind en menen dat door dienstbaar en zachtmoedig de lijdensweg te gaan, heil te verwachten zou zijn. En toch, wie iets gezien heeft van het morgenlicht, wie de droom is gaan delen van werkelijke vrijheid zonder knellende doodsbanden, zonder het onrecht van de sterkste, maar met overvloed voor ieder, in de eerste plaats voor de kleinen en de zwakken, die viert het mee. Midden in de duisternis wordt het dan al even licht en zien we uit naar het feest. Johannes vertelt van een feest halverwege, midden in de winternacht. Het lijkt wel Kerst. Maar het Vernieuwingsfeest waarover Johannes spreekt is Chanoeka. De Makkabeeën hebben, onder leiding van Judas, in 162 v.Chr. de tempel heroverd op Antiochus Epiphanes en hem gereinigd als op het Loofhuttenfeest. (Chanoeka heet dan ook wel Soekot van de winter). Sindsdien viert men het feest van het licht, feest van de vernieuwing van de tempel. Na de verwoesting van Jeruzalem is het een feest van verlangen naar herstel van Sion geworden.

Jezus wandelt in de tempel en wel in de zuilengang van Salomo, de gezalfde zoon van David. Johannes heeft al in hoofdstuk 2 over de tempelreiniging gesproken in verband met Jezus' opstanding na drie dagen. In de gezalfde zoon zal Sion hersteld, de tempel vernieuwd worden. Dan wordt ook de vraag van de Judeeërs duidelijk: Hoe lang houdt Gij onze ziel nog in spanning? Indien Gij de Gezalfde zijt, zeg het ons ronduit" (Johannes 10:24). Zal God in deze mens woning maken? Zal Hij in de tempel van dit lichaam tabernakelen? Voor degenen die reikhalzend uitzien naar verlossing, zijn schapen noemt Jezus hen, is dit feest onderweg een licht in de nacht. Maar voor anderen is het godslastering, reden tot steniging.

Maar met een beroep op de Schrift maakt Jezus duidelijk dat wanneer Hij zichzelf Gods zoon noemt, Hij daarmee staat in de lijn van allen in wie Gods Woord levend gestalte krijgt. Hij citeert Psalm 82:6 "Gij zijt goden, ja zonen des Allerhoogsten" en herinnert impliciet aan Mozes die als God voor farao moest staan. Allen die in hun bestaan de tempel vernieuwen door ruimte te scheppen voor Gods naam geven reden tot feestvreugde voor verdrukten (zie Ps. 82). Dat gold voor Judas de Makkabeeër en heel in het bijzonder voor de gezalfde, de zoon van David, in wie de afgebroken tempel na drie dagen zal herrijzen.

Cil Wigmans

TOELICHTING

Het feest van de tempelvernieuwing, Johannes 10:22-39

De confrontatie tussen Jezus en de Joden die moeite hebben met Hem en zijn boodschap komt tot een voorlopige climax. Dat gebeurt op een veelzeggend tijdstip in een veelbetekende omgeving. Het speelt zich af in de tempel, in een voor ons niet meer bekende aanbouw van de tempel, die men de zuilengang van Salomo noemde. Jezus is nu weer terug op de plaats die Hij volgens het laatste vers van hoofdstuk 8 had verlaten toen men dreigde met stenen te gaan gooien. Datzelfde gebeurt nu zometeen weer. En nu is er uitdrukkelijk sprake van steniging, de in Leviticus 24 voorgeschreven doodstraf voor godslasteraars.

De nadruk op de tempel als plaats van handeling wordt nog versterkt door de vermelding van het feest der tempelvernieuwing, het Chanoeka (wijding)-feest. Op dat vrolijke feest, dat acht dagen duurt, viert men de inwijding van de tempel na de bevrijding door de Makkabeeën uit de macht van de Syrische vorst Antiochus Epiphanes in de tweede eeuw voor onze jaartelling. De ontwijde tempel was weer gereinigd en kon opnieuw in gebruik worden genomen.

In de confrontatie tussen Jezus en de Joden gaat het heel emotioneel toe. Dat merk je aan de haast wanhopige kreet waarmee men Jezus oproept om nu eens een eind te maken aan de spanning (Joh. 10:24; vergelijk ook 10:19-21 over de verdeeldheid onder de Joden omtrent deze kwestie). Ze willen het zielsgraag, want ze kunnen Hem zo moeilijk plaatsen. Na alles wat er gezegd is tussen het verhaalde in hoofdstuk 8 en dit moment komt het niet als een verrassing dat de kloof niet zomaar overbrugd kan worden. Men mist er op dit moment eenvoudig het oog en het gevoel voor. De leidlieden zijn verblind (hoofdstuk 9) en ze missen de band met Jezus (zoals in het beeld van de herder en zijn schapen, hoofdstuk 10). En met geen enkele redenering is daar nu nog verandering in te brengen. Dat aan al het praten nu een einde komt, blijkt ook wel uit het vervolg. In plaats van de woorden komen nu (weer) de stenen. Maar dat gebeurt dan wel op een heel vreemde plaats. Meestal wordt een veroordeelde buiten de stad gebracht en daar terechtgesteld.

Nu dreigt het in de tempel te geschieden. Zo lijkt juist hier te gebeuren waarvan Jezus sprak toen Hij op zijn manier, zoals ooit eens de Makkabeeën, de tempel had gereinigd: "Breekt deze tempel af en binnen drie dagen zal ik hem doen herrijzen" (Johannes 2:19). Zo wordt heel scherp het geloof uitgebeeld dat Jezus als een nieuwe tempel wil zijn: via Hem is er toegang tot God.

Maar dat er een zo nauwe relatie zou bestaan tussen Jezus en God, wil er niet in bij zijn tegenstanders. Ook het door Jezus aangevoerde argument uit Psalm 82, waar God toch ook aan anderen goddelijke waardigheid toekent, overtuigt hen niet. Ze gaan er niet eens op in, terwijl normaal gesproken juist de interpretatie van de bijbel voor hen zoveel gespreksstof zou hebben opgeleverd. Maar het loont wel degelijk de moeite om na te denken over de vraag waarom Jezus nu juist deze veelomstreden psalm aanhaalt. Daarbij moeten we niet alleen letten op de geciteerde woorden, maar op de hele psalm. Daarin klinkt het verwijt van Gods kant aan het adres van de goden (de koningen en rechters die regeren in zijn naam?), dat zij niet doen wat van hen wordt verwacht: ze brengen geen recht en komen niet op voor de zwakken. In het evangelie hebben we Jezus leren kennen als iemand die dat juist wel doet.

De laatste verzen laten zich verrassend goed betrekken op Jezus: "Gij zult sterven als mensen", gevolgd door de oproep "Sta op, o God, richt de aarde!" Nu het erop lijkt dat de tegenstellingen niet meer te overbruggen zijn en er een einde gekomen is aan de pogingen elkaar te overtuigen, klinkt deze psalm op deze plaats en op dit moment als de aankondiging van wat komen gaat: de dood van Gods Zoon en zijn opwekking uit de dood.

Klaas Spronk

Liturgische toelichting

Zondag Laetare

De naam van deze zondag is ontleend aan Jesaja 66:10: "Verheugt u (Latijn *Laetamini* van het werkwoord *Laetare*) met Jeruzalem en juicht over haar, allen die haar liefhebt." Doorgaans is dat samengenomen met Psalm 122, het blijde lied van de mensen die opgaan naar de tempel in Jeruzalem. Zo komt er midden in de toch wel ernstige tijd van voorbereiding ook duidelijk al iets op van het feest van Pasen. Men spreekt hier ook wel van 'klein Pasen'. Het sluit aan bij de vraag in Johannes 10:24: "Hoe lang houdt Gij onze ziel nog in spanning?" Vandaag wordt gevierd dat het een spanning vol hoop is.

De band met de genoemde teksten uit het Oude Testament wordt nog versterkt door het feit dat dit verhaal zich afspeelt tegen de achtergrond van het feest van de Tempelvernieuwing. Maar dat heeft tegelijkertijd iets wrangs. Want juist bij de tempel scheiden zich nu de geesten. In Johannes 10 is het de - ongebruikelijke - plaats waar men Jezus wil stenigen. En al in Johannes 2:19 had Jezus zichzelf vergeleken met de tempel. Die zal worden afgebroken en binnen drie dagen weer opgebouwd. Maar de vernieuwing van die tempel zou voor het merendeel der Joden geen reden tot feestvreugde zijn.

Toch laat zich, zoals dat ook gebeurt in het project voor de veertig dagen, deze aankondiging van het Paasfeest heel goed illustreren met beelden ontleend aan het feest van de Tempelvernieuwing: het schijnbaar zo kwetsbare licht is er niet onder te krijgen.

Lezingen: Een voor de hand liggende lezing uit het Oude Testament is Psalm 82. Die wordt volgens het evangelie immers door Jezus hier aangehaald (zie de toelichting).

Op deze zondag wordt ook vaak gelezen uit II Kronieken 36:14-23 over de verwoesting van Jeruzalem. Dat sluit aan bij de hier opgeroepen spanning rondom de tempel. Als lezing uit de brieven lijkt Filippenzen 4:4-9 het best te passen bij het karakter van deze zondag.

Liederen: Wat betreft de liederen is naast Psalm 122 ook Psalm 27 ("Mijn licht, mijn heil is Hij, mijn God en HERE!") heel geschikt.

Verder past Gezang 53 heel goed bij de vraag in Joh. 10:24 en zou men Gezang 168 kunnen zingen als reactie op het teleurstellende gegeven dat mensen 'aan Jezus Christus' licht voorbij leven.

Een fraai lied bij 'klein-Pasen' is Zingend Geloven I, lied 21. Dat lied past deze zondag des te beter omdat het ook goed stem geeft aan de wel heel duidelijk aanwezige sombere ondertoon.

Klaas Spronk

De gemeente viert

Begroeting

Het is vandaag zondag Laetare:

"Verheug u!"

Verheug u met Jeruzalem en juicht over haar, gij allen die haar liefhebt.

Verblijdt u over haar met blijdschap, gij allen die over haar treurt, opdat gij zuigt en u laaft aan haar vertroostende borst! (Jesaja 66:10)

Intochtspsalms

Psalm 122

Inleiding op de viering

Verheug u! Vandaag schijnt het licht van Pasen even door deze donkere tijd heen. We zien het aan de kleur van de kleden op de tafel. Ze zijn vandaag roze: het paars van de Veertigdagentijd gemengd met het wit van Pasen.

We zien het ook op de verbeelding van het project: allemaal vlammetjes. Het wordt feest. De vlam zal niet gedoofd worden, ook al flakkert hij en kwijnt hij weg.

Een kaars staat er ook hier in de kerk, de Paaskaars. Elk jaar met Pasen beginnen we met een nieuwe kaars en we hopen dat hij het volgend jaar haalt, dat er genoeg licht is.

(De kinderen mogen komen kijken naar de kaars: Is er nog genoeg over voor de laatste zondagen?)

Kyrie: "Kyrie eleison"

Eva's lied I, lied 14, Kok

Met de kinderen in de kerk

Het vierde 'verhaal vooraf' gaat over vertrouwen: vertrouwen in elkaar, vertrouwen op God. Sofie en Justus geven elkaar een kaars als teken van hun verbond. Wanneer de kinderen straks weggaan, kunt u hetzelfde doen met een kaars die aan de paaskaars wordt aangestoken.

Zingen

Het vierde couplet en het refrein (of de eerste vier coupletten) van "Zoeken wat verborgen is", het lied bij het project.

De kinderen gaan naar hun eigen ruimte

In de eigen ruimte

Praat met behulp van de vragen in het projectboek nog even na over het 'verhaal vooraf'. Daarna vertellen we een verhaal naar Johannes 10:22-39. Gebruik hiervoor de rubrieken voor de jongere en oudere kinderen. De kinderen kunnen daarna het gedeelte van de verbeelding met de kaarsen inkleuren, zodat het een feestelijk geheel wordt of werken aan een verkleinde versie van het project.

De kleinste kinderen maken vlammetjes met behulp van transparant papier, zie de rubriek voor de 'Jongere kinderen.'

Vervolg viering op pag. 18

CONTEXT

School

De vierde aankondiging van het lijden; het besluit om Jezus te doden, Matteüs 26:1-16

De voorbereiding van de paasmaaltijd; het verraad voorzeggd, Matteüs 26:17-25

De instelling van het avondmaal, Matteüs 26:26-29

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

Het besluit om Jezus te doden; de zalving te Betanië, Johannes 11:45-12:11

Lied

Zingend geloven 25

Meditatie bij Johannes 11:45-12:11**Mensen komen tot hun recht**

Vrouwe Justitia moet haar blinddoek af, want in het plan van God met de wereld geldt een ander soort recht. Daar gaat het er om dat mensen tot hun recht komen, dat ze leven en niet dood zijn, zoals blijkt bij Lazarus. Jezus' tranen en ontroering laten zien dat God de dood niet wil.

Bij God mogen mensen tot hun recht komen. Op een vreemde manier gebeurt dat ook bij de hogepriester die met een stichtelijk smoesje juist Jezus tot zijn recht laat komen: Eén sterft voor ons allen!

De reis door de nacht wordt voor Jezus steeds donkerder, een reis naar een plek nabij de woestijn, naar Efraïm de grens van het beloofde land. Maar de combinatie van Efraïm en woestijn geeft ook aan hoe weinig het volk van God tot zijn recht is gekomen. "Moge uw kinderen zijn als Efraïm en Menasse", was immers een vruchtbaarheidswens en nu is Efraïm woestijn geworden. Het volk komt niet meer tot zijn recht. De nacht van de dood nadert. Pasen, de nacht van het voorbijgaan van de engels des doods, maar zal dit Paasfeest de dood werkelijk voorbij gaan?

Johannes vertelt dat Jezus toch naar Jeruzalem gaat. Hij gaat naar zijn vrienden en die laten hem tot zijn recht komen. Ze richten een maaltijd aan. Want je moet feestvieren zolang de bruidegom bij je is. Marta en Maria laten in hun dienen, hun diaken zijn, de Heer tot zijn recht komen. Ook al is het anders dan ze bedoelen. De liefdes-olie krijgt een geur van rouw. De dienaren worden door Jezus niet terecht gewezen. Jezus laat hun dienstbaarheid tot zijn recht komen. Judas wordt terecht gewezen; hij is diegene die de vrouwen en Jezus onrecht doet. Want erediens en lofprijzing mag overvloedig zijn. De geur ervan vervult het hele huis. En de diakonia blijkt te beginnen bij het dienen aan de tafel ter ere van God. Dat komt eerst, maar de armen hebt ge altijd bij u.

C.J. van Leeuwen-Assink

De blinddoek afleggen

Na het feestelijke perspectief van zondag 'Laetare' daalt het duister weer neer. We zijn wat het Matteüsevangelie in de school betreft voorbij aan de woorden van Jezus over de laatste dingen. Veel van die woorden worden vanaf nu bittere werkelijkheid in de laatste dagen voor Pasen. We zijn in de verhalen aangeland op Witte Donderdag (Matteüs 26:2) en voor een aantal machthebbers bestaan de voorbereidingen voor het feest van de bevrijding uit het beramen van een plan om Jezus te doden. De tegenstellingen komen steeds scherper naar voren. Steeds duidelijker worden we voor de keus gesteld van welke rechtsorde we deel uitmaken.

Het thema voor deze week luidt: 'De blinddoek afleggen'. Daarin zit een zinspel op de naam van de zondag: 'Judica'. Het gaat, zo maakt ons het evangelie meermalen duidelijk, om het vervullen van de gerechtigheid. In het lijden onder schrijnend onrecht maakt Jezus de gerechtigheid van God waar. Die gerechtigheid is van een andere orde dan die van de geblinddoekte Justitia. God handelt niet in den blinde en vraagt van ons ook geen blinde gehoorzaamheid. De verhalen over wat er geschiedt in die voorbereidingstijd van Pasen kunnen onze verblinding opheffen.

Ook in het Johannesevangelie voor de zondag zijn we, na de opwekking van Lazarus, in de laatste dagen aangekomen. Zoals in het begin, bij de eerste verschijning van het licht der wereld, het lam Gods, telt Johannes vanaf nu de dagen, één voor één. Vanaf de bruiloft op de derde dag, Kana, was de gang door het evangelie van feest naar feest, Pascha, Loofhuten, Chanoeka. Nu, in het laatste der dagen, gaat het weer op Pascha aan, dag na dag, tot aan de achtste, de eerste dag van de nieuwe schepping, waar de bruid (Maria uit Galilea) haar geliefde in de hof zal ontmoeten.

Maar zes dagen voor het Pascha zijn we in Betanië, huis van de arme, huis van Lazarus, de opgewekte, plaats van doop en doortocht (vergelijk Johannes 1:28 en Johannes 10:40). Hier ontmoet de bruid (Maria uit Judea) haar geliefde om hem te zalven voor zijn begrafenis. Want in wat Johannes hier vertelt klinken de woorden uit het Hooglied door: "Ik ben gekomen tot mijn hof, mijn zuster, bruid."

Wie Hooglied 5:1-7 leest herkent daarin de liefdedaad van Maria, maar ook de liefdedaad van Jezus die zijn vrienden de voeten wast. En is het Hooglied niet de feestrol voor het Pesachfeest? De weg die Jezus vanaf nu gaat is de weg van de liefde die zichzelf prijsgeeft. De beide Maria's herkennen dat. Zij hebben de blinddoek afgelegd. Liefde maakt blind zegt een spreekwoord. Maar in haar onbaatzuchtige liefde ziet Maria oneindig veel meer dan Judas die de driehonderd schellingen aan de armen had willen geven. In dit huis van de arme wordt Hij geëerd die terwille van de armen de weg van het lijden gaat en zo alle gerechtigheid vervult. Alleen wie lief heeft kan het zien, want vrouwe Justitia zonder liefde draagt een blinddoek.

Cil Wigmans

Toelichting

Het besluit om Jezus te doden; de zalving te Betanië, Johannes 11:45-12:11

De verdeeldheid onder de Joden neemt almaar toe. De opwekking van Lazarus, waarvan aan het begin en einde van dit bijbelgedeelte sprake is, had een schokeffect. Het drijft de mensen nu ofwel in de armen van Jezus of zij zoeken hun heil bij de steeds paniekeriger reagerende Farizeëen en overpriesters. De ontmoeting met Jezus dwingt tot een keuze en brengt, zo blijkt uit het vervolg, ook duidelijkheid in de dubbelzinnigheid van veel mensen om Hem heen.

Dat begint bij de overpriesters en Farizeëen. Wat is nu precies hun drijfveer? Uiteindelijk blijkt het hen om hun eigen positie te gaan: ze zijn bang voor de consequenties van een keuze van het volk voor Jezus als de Messias. Dat zullen de Romeinen nooit tolereren en dan zijn er harde maatregelen te verwachten die de huidige Joodse leidslieden hun vooraanstaande plaats zullen kosten. De gebeurtenissen enkele decennia later bevestigden hun bange vermoedens. Een messiaans geïnspireerde opstand tegen de Romeinen leidde toen zelfs tot de vernietiging van de tempel.

Maar Kajafas schampert over hun angstige beraadslaging: "Gij weet niets!" Een goede leider weet van aanpakken en beseft dat zachte heelmeeesters stinkende wonden maken. Laat aan al hun gearzel nu maar een einde komen en laten ze nu eens uitvoeren wat al voortdurend overwogen werd: de terechtstelling van Jezus.

Ze hoeven zich ook niet schuldig te voelen: het is beter dat één mens sterft dan dat een heel volk er aan gaat. De theologische overwegingen over de ernst van de godslastering hebben nu plaats gemaakt voor een koele berekenende benadering.

Het aardige is dat Kajafas die zo neerbuigend doet tegen de andere leden van de Raad zelf evenmin weet wat hij doet. Zonder het te weten gebruikt hij woorden met een enorme theologische lading. Hij komt dichtbij wat geschreven staat in Jesaja 52 en 53 over de lijdende Knecht des Heren, een tekst die van groot belang was voor het juiste begrip van het lijden en sterven van Jezus Christus.

Juist die tekst maakte duidelijk dat Jezus stierf ten behoeve van het volk.

Maar dan niet om de situatie voor dat moment te redden, zoals Kajafas voor ogen stond, maar als een geheel nieuw begin en voor veel meer mensen dan Kajafas had kunnen denken: "Ook de verstrooide kinderen Gods".

Om dit laatste te onderstrepen vertelt Johannes nu van een oponthoud in een stad Efraïm. Die naam is hier veelzeggend, want het is de verzamelnaam van de tien stammen van Israël, die in het verleden in de verstrooiing waren geraakt. Het geeft nog eens aan dat Jezus zijn grenzen verder trekt dan Kajafas zich ooit had kunnen voorstellen.

Temidden van alle dreiging vindt dan de zalving door Maria plaats. Het is als een aankondiging van zijn dood, want zoiets gebeurde doorgaans bij een begrafenissen.

Op dit moment krijgt het de betekenis van een protest, zoals de scherpe geur van de mirre bedoeld is om de lijkgeur te verdrijven. Die nare geur hadden ze als het ware, zo kort na de opwekking van Lazarus (zie Joh. 11:39), nog in hun neus.

De opwekking uit de dood van haar broer moet haar ook de moed gegeven hebben zich niet bij voorbaat neer te leggen bij de nu haast onvermijdelijk geworden terechtstelling van Jezus.

Judas begrijpt dat niet, maar zijn overwegingen daarbij zijn volgens het evangelie niet zuiver. Maar toont Jezus hier zich niet inderdaad opmerkelijk weinig gevoelig ten aanzien van de armen? Wat Jezus hier echter aan lijkt te geven is, dat de dienst aan Hem persoonlijk niet ten koste gaat van de dienst aan de armen. Integendeel.

Deze dienst (we zouden het liturgie kunnen noemen) is van groot belang om de zorg voor de armen te kunnen volhouden. Dat zal niet gaan zonder het geloof in de opstanding uit de dood, een onuitputtelijke bron van inspiratie.

Klaas Spronk

Liturgische toelichting

Zondag Judica

De naam van deze zondag is ontleend aan Psalm 43: "Doe mij recht (Latijn 'Judica'), o God en voer mijn rechtsgeding tegen een volk zonder godsvrucht." Men noemt hem ook wel de eerste (van de twee) Passiezondagen vóór Pasen. Deze extra nadruk in de naam van de zondag op het lijden van Jezus vinden we ook terug in de lezing uit Johannes 11. Het besluit om Jezus te doden is nu gevallen. Tegelijkertijd klinkt ook het gebed uit Psalm 43 mee. Laat God toch recht doen temidden van al dit onrecht!

Lezingen: In de voortgaande lezing van het evangelie van Johannes is een sprong gemaakt. Het gedeelte over de opwekking van Lazarus is overgeslagen. Dat komt volgens het rooster in de Paasnacht aan de orde. Wie de aangegeven lezing voor deze zondag te lang vindt zou kunnen overwegen om zich te beperken tot 11:45-57 of 12:1-11. Maar daarmee zou de zinvolle spanning opgeroepen door de zo verschillende reacties ten opzichte van Jezus verloren gaan.

Een passende lezing uit het Oude Testament is het beroemde lied over de lijdende Knecht van de HERE in Jesaja 52:13-53:12. De woorden van Kajafas krijgen daardoor extra lading. Men zou ook kunnen kiezen voor het verhaal van de - eveneens zo onverwachte - zalving van David (zie I Samuël en het symbool voor deze zondag in het project voor de veertig dagen: een kruikje.)

Liederen: Naast Psalm 43 kan men in aansluiting op de naam van de zondag Gezang 280 ("Rechter in het licht verheven") zingen. Gezang 179, dat Jezus bezingt als "Man van Smart" en als een lam, past goed bij Jesaja 53. Men zou bij de keuze van de liederen ook kunnen aansluiten bij wat in de toelichting gezegd is over de zalving en de geur. Te denken is dan aan Gezang 178:3 en de opmerkelijke beeldspraak in Gezang 185:7 en 186:10; zie ook Psalm 141:2.

Klaas Spronk

De gemeente viert

Vooraf

Naar aanleiding van het verhaal van de zalving in Betanië spreken we over 'overvloed'. Aan enkele kerkgangers kan van tevoren gevraagd worden iets van hun overvloed mee te nemen. Dat kan in de vorm van voedsel. Het kan ook een symbool zijn van wat je overvloedig hebt. Aan het begin van de viering wordt dit op de tafel gezet.

Intochtspsalms

Psalm 43:1,3 en 4

Onze hulp en drempeltekst

Inleiding op de viering

Op de verbeelding van het Veertigdagenproject kijken we vandaag naar die grote hoeveelheid kruiken - een overvloed. Die ene kruik vloeit zelfs letterlijk over. Er is genoeg.

Iets van onze overvloed hebben we vanmorgen meegenomen hier naar toe.

Wat hebben we eigenlijk veel, als je dit allemaal ziet.

Dat is iets om dankbaar voor te zijn.

Maar de overvloed van de één is vaak het tekort van de ander. Daar willen we vanmorgen ook bij stil staan. Bij tekort hebben én bij tekort schieten.

Gebied uit Zuid-Amerika

(De gemeente gaat staan)

Opstaan moeten we

en ons oprichten.

Dan bidden wij U,

met de ogen naar de aarde gericht.

Opdat er brood is!

Wij worden op deze aarde geboren

op deze aarde leven wij

van deze aarde leven wij

en wanneer wij sterven

keren we ernaar terug.

U, God, U bent in de hemel

en op deze aarde.

Als wij staan geeft U ons schaduwen

als van een boom.

Graag zouden we die aan onze broeders

en zusters willen schenken.

Staande bidden wij U

omdat wij willen uitgroeien tot een boom,

groter en hoger, opdat de schaduw

beschutting schenken kan

aan onze broeders en zusters.

Zingen

Psalm 1:1 en 2

Met de kinderen in de kerk

In het vijfde 'verhaal vooraf' (informatieboekje bij het project) staan de begrippen overvloed en tekort centraal. Sofie en Justus willen iets weggeven van hun overvloed. Maar wat?

Vervolg viering op pag. 24

CONTEXT

School

De verloochening voorzeggd,
Matteüs 26:30-46
De gevangenneming,
Matteüs 26:47-56
Voor de Raad,
Matteüs 26:57-75

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

De intocht in Jeruzalem,
Johannes 12:12-50

Lied

Zingend geloven 7

Meditatie bij Johannes 12:12-50**Palmzondag**

"Midden onder u staat Hij die gij niet kent" blijft het motto van Johannes. Ter bemoediging vertelt hij aan zijn lezers dat zelfs de discipelen niet doorhebben wat er gebeurt als Jezus Jeruzalem binnen rijdt. Pas na zijn verheerlijking begrijpen ze het.

Als je Johannes leest lijkt het wel alsof zijn catechisanten hem duidelijk hebben gemaakt dat zij het nog veel moeilijker hebben dan Jezus' leerlingen, want zij hebben Jezus nooit gezien.

Johannes speelt op zulke vragen in en voegt Grieken in, die Jezus willen zien en die naar Filippus gaan, de leerling van: "eerst zien en dan geloven." En Jezus geeft hen een beeld om Hem te zien: De graankorrel die in de aarde valt en sterft om duizendvoudig vrucht te dragen.

Beelden zijn vaak aangrijpend en indringend, dat merken we bij het t.v. journaal. Het lijkt alsof het beeld dat Jezus gebruikt, Hem zelf ook aangrijpt. Nu is het uur gekomen. Heel in het klein speelt zich al af wat straks aan het kruis zal gebeuren. Jezus' doodsnoed en de belofte van de Vader dat Hij Hem niet alleen laat. Maar het woord van de Eeuwige wordt niet door iedereen begrepen. Als je het gelooft hoor je het ook, en anders is het maar een donderslag.

Weer horen en zien. Gods stem is te horen en Jezus laat de tekens zien. Maar ga je van zien en horen geloven? Of leert Johannes zijn catechisanten dat je van geloven juist gaat horen en zien.

Ik denk dat Johannes net als Jezus zijn geloofsleerlingen wil bemoedigen en waarschuwen.

Wij willen Jezus wel zien, wij willen God wel zien... Dat kan! Maar anderen zien en horen het niet. Jezus verbergt zich.

Wie zoekt zal Hem vinden in een graankorrel, in het licht in het donker. Want in teken taal heeft Hij tot ons gesproken, en daarvoor zullen we een nieuwe gevoeligheid moeten aanleren.

C.J. van Leeuwen-Assink

Thema

Het licht nalopen

We hebben gehoord dat de Veertigdagentijd een reis door de nacht is waarin een strijd woedt tussen licht en donker, een confrontatie plaats vindt tussen koninkrijken.

We hebben in de school gelijkenissen gehoord over het koninkrijk der hemelen. We hebben gehoord dat wie wordt als een kind groot genoeg is om daaraan deel te hebben. We hebben gehoord dat de wijngaard bewerkt mag worden om de wijn te leveren voor het feest van de koningszoon die een nieuwe orde voor armen en verdrukten, voor allen die honger en dorsten naar gerechtigheid tot stand zal brengen. Maar nu de strijd in alle hevigheid losbrandt blijken we tot niet meer in staat dan van verre het licht na te lopen en als het vuur ons te na aan de schenen wordt gelegd ons terug te trekken en aan de kant te blijven staan.

Op zondag worden we weer geconfronteerd met de bijzondere wijze waarop Johannes van het licht getuigt. Zoals gezien volgt Johannes de voorbereidingstijd voor het grote Pesachfeest van dag tot dag. De dag nadat het huis in Betanië vol was van de geur van mirre, toen de bruid haar geliefde de voeten zalfde, lijkt het alsof Soekot en Pasen samenvallen. Immers het verhaal van de intocht in Jeruzalem bevat alle motieven die we kennen van het feest waarin het verlangen naar Sion, de terugkeer in het land van belofte zo'n prominente rol speelt.

We horen het lied van verlangen, de laatste van de Hallelpsalmen, psalm 118, gezegend die komt in de naam van de Heer.

We horen het groot Hosanna en we zien de palmtak, de loelaf met de vruchten van de oogst. In het gesprek dat op de intocht volgt wordt over de oogst gesproken. De graankorrel moet sterven om vrucht te dragen en Jezus roept zijn geliefden op om vol te houden, te wandelen in het licht, zolang het nog schijnt.

Door nadrukkelijk te verwijzen naar Zacharia (9:9) verbindt Johannes de intocht met het voorafgaande. Wat hier, voor wie het wil horen, te zien is, is de intocht van de bruidegom, de koning die zijn bruid, de dochter van Sion, komt troosten. Maar niet alleen de dochter van Sion, ook de heidenen, de volken voor wie Zacharia heil verkondigt, worden in het verhaal betrokken. De Grieken die opgingen naar het feest willen de verborgen messias zien. Zij vragen het aan Filippus, die uit Galilea (de streek van de heidenen) komt. En straks zal de naamgenote van de dochter van Sion, Maria uit Magdala in Galilea, als eerste de opgestane herkennen. Zo zal dit Paasfeest de vervulling worden van het verlangen van het Loofhuttenfeest en van Chanoeke. Alle feesten vallen straks samen (zelfs Pasen en Pinksteren op één dag).

Maar de bruiloft van het lam kan pas gevierd worden na de reis door de nacht, waarin het paaslam geslacht, de graankorrel begraven wordt. En ons is geboden het licht na te lopen en niet te wanhopen. Straks mogen we, Hem volgend, de nieuwe dag begroeten. Het is de dag waarop de ware menselijkheid aan het licht komt. Wie het licht naloopt wordt dan ook gaandeweg mens.

Cil Wigmans

Toelichting

De intocht in Jeruzalem, Johannes 12:12-50

Het verhaal van de glorieuze intocht van Jezus in Jeruzalem en de eerste reacties daarop beslaat slechts de verzen 12-19. De in de verzen 20-36 beschreven gesprekken, groten-deels een monoloog van Jezus, fungeren als een uitleg daarbij. Dat is bij Johannes een normaal patroon. De daden zijn niet te begrijpen zonder de woorden. Het laatste stuk, vs. 37-50, is een afsluiting van het eerste grote deel van dit evangelie, namelijk hoofdstuk 2-12. Daarin gaat het voornamelijk om de tekenen die Jezus deed. Aan het eind wordt de balans opgemaakt. Allerlei eerder genoemde elementen komen weer even aan de orde en dan met name de vraag in hoeverre al die tekenen ertoe bijgedragen hebben dat de mensen tot geloof in Jezus als de Christus gekomen zijn. Want daar gaat het de evangelist toch om (vergelijk ook zijn slotopmerking in 20:30-31).

De conclusie dat er zovelen ondanks alles toch niet in Hem zijn gaan geloven markeert ook de overgang naar het volgende deel van het evangelie. Daarin staan de verwerping en het lijden van Jezus centraal.

Inmiddels lijkt er nu, bij de intocht in Jeruzalem, dan toch duidelijkheid te komen rond de vraag wie Jezus nu eigenlijk is. Eindelijk krijgt Hij de erkenning die Hem toekomt. Maar als hier sprake is van de grote menigte, wordt de lezer toch wantrouwig. Want kort hiervoor werd immers verteld dat de massa vooral op het spektakel, de opwekking van Lazarus, afkwam (Johannes 12:9).

Die massa lijkt hier zichzelf en vooral ook de twijfel te overschreeuwen. Beseffen ze wel wat ze roepen? Aan welke redding denken ze als ze "Hosanna", dat wil zeggen: "Heer, red ons!", schreeuwen?

Hun woorden klinken als die van Kajafas, die ook meer zei dan hij zelf beseftte. Als de menigte in de vreugdekreten Psalm 118 aanhaalt, klinkt daarin ook vs. 22 mee: "De steen die de bouwlieden versmaad hebben, is tot een hoeksteen geworden".

Het is een profetie van de smaad die zij zelf even later over Jezus uit zullen storten en van de verheerlijking op het Paasfeest.

Het eveneens aangehaalde Zacharia 9:9 over de koning die komt op een ezel is vanwege die vermelding van de ezel wel in verband gebracht met Abrahams reis op de ezel samen met zijn zoon Isaak naar de berg Moria, één van de heuvels van het latere Jeruzalem (Genesis 22). Juist dat weerbarstige verhaal van de binding van Isaak, waarin het volk Israël zoveel van zijn eigen geschiedenis weerspiegeld ziet, speelt ook in de uitleg van het lijden en sterven van Jezus een belangrijke rol. Het gaat om lijden dat in onze ogen niet verdiend is en om het behoud van de relatie met God, ook op het moment dat die meer vragen dan antwoorden oplevert.

Het zal ook allemaal pas na de verheerlijking van Jezus op het Paasfeest wat duidelijker worden. Dat laat Jezus in het gesprek met zijn aarzelende discipelen (Joh. 12:16) met het beeld van de graankorrel (12:24) zien. In de daarop volgende woorden neemt Johannes de verhalen zoals wij die kennen uit de synoptische evangeliën over de verheerlijking op de berg en Jezus' worsteling te Getsemane samen (12:27-29) en wijst Hij op de duidelijkheid die er uiteindelijk dan toch komen zal, als het oordeel over de wereld gesproken wordt (12:31).

Het is opvallend hoe vaak hier sprake is van de wereld. Dat begint met de Farizeeën die geschrokken vaststellen dat de "gehele wereld Hem naloopt" (12:19). Zo komt uit de mond van de tegenstanders de bevestiging van wat in 3:16 werd gezegd: de komst van Jezus is het teken van Gods liefde voor de hele wereld (vergelijk ook 12:44-47). De Grieken die in vs. 20 ten tonele worden gevoerd bevestigen dit met hun belangstelling nog eens: de "koning van Israël" is het "licht van de wereld".

Klaas Spronk

Liturgische toelichting

Palmsondag

Nog meer dan op de vorige zondag krijgen we bij de lezing te maken met grote overgangen en elkaar snel afwisselende verschillen van inzicht. Men kan dit niet eenvoudig terug voeren op de tegenstelling tussen voor- en tegenstanders van Jezus Christus. Het heeft ook iets te maken met de gemengde gevoelens die in de Veertigdagentijd worden opgeroepen. Het verhaal van plaatsvervangend lijden en sterven is nu eenmaal niet zo makkelijk te begrijpen en te accepteren. Het kan bevrijdend werken, maar het roept ook weerstand op. De zo opgeroepen spanning kan ook doorwerken in de liturgie. De tegenstelling wordt op deze zondag duidelijk onder woorden gebracht: "Heden Hosanna, morgen kruisigt Hem!"

Bij die tweedeling past ook de keuze van twee psalmen voor deze zondag. De juichende Psalm 24 over de intocht van de koning past bij het eerste deel. Psalm 22, die zo somber inzet met "Mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten" begeleidt het tweede deel en bereidt ons er op voor dat het niet bij de dreigende woorden aan het adres van Jezus zal blijven. Men mag echter niet vergeten dat Psalm 22 meer is dan alleen dat beroemde, door Jezus aan het kruis geciteerde vers. Het eindigt hoopvol. Daarbij worden zelfs zij "die neerdalen in het stof" (dat wil zeggen: zij die afdalen naar het dodenrijk) betrokken.

De verschillende facetten van deze zondag zijn ook weergegeven in het symbool in het projekt voor de Veertigdagentijd: een palmtak en korenaar ineen. Het beeld van de korenaar, van de graankorrel die moet sterven om te kunnen opbloeien, wordt in Johannes 12:24 door Jezus zelf aangehaald als correctie op het zwaaien met de palmtakken. Dat is mooi voor het moment, maar het gaat snel over, zoals ook die palmtakken snel zullen verdorren.

Lezingen: Passende lezingen bij het evangelie zijn Zacharia 9:9-10 en Filippienzen 2:5-11. Daarbij gaat het steeds over de komst van de heilbrenger en tegelijkertijd over zijn nederigheid.

Liederen: Er zijn heel veel liederen die passen bij de genoemde thema's. Te denken is aan de Gezangen 42, 60, 117 (vs. 21), 119, 120, 248 en uit Zingend Geloven I, lied 28-32 en 3 en 11.

Klaas Spronk

De gemeente viert

Intocht

De voorganger en de kerkeraad komen binnen, samen met de kinderen. Wanneer de kinderen bijvoorbeeld op school palmpaasstokken hebben gemaakt, brengen ze die mee. Ze kunnen ook met (kartonnen) palmtakken zwaaien.

Psalm 24 wordt door verschillende stemmen gesproken.

Allen:

Hosanna voor wie intocht houdt,
hosanna voor de koning!
De aarde en haar volheid,
zij behoren aan de Heer,
de aardschijf en wie daarop wonen.
Want de Heer,
Hij heeft haar gegrond op de zeeën,
haar gefundeerd boven vloedgolven uit.

Pelgrim/kind:

Wie mag beklimmen de berg van de Heer,
wie mag gaan staan op zijn heilige plaats?

Voorganger:

Wie rein is van handen
en zuiver van hart;
wie zijn leven niet heeft gericht
op dat wat waardeloos is;
wie niet met bedrog heeft gezworen.

Allen:

Die zal gezegend zijn vanwege de Heer, die
zal zijn weg in gerechtigheid gaan vanwege
de God van bevrijding.

Voorganger:

Dat is het geslacht van wie naar Hem vragen,
uw aangezicht zoeken, dat is Jakob.

Allen:

Heft, deuren, jullie hoofden omhoog,
hóóg jullie, aloude poorten!
De koning der glorie houdt intocht.

Pelgrim/kind:

Wie is dat, de koning der glorie?

Voorganger:

De Heer, geweldig en machtig,
de Heer, die de worsteling aankan!

Allen:

Heft, deuren, jullie hoofden omhoog,
hóóg jullie, aloude poorten!
De koning der glorie houdt intocht.

Pelgrim/kind:

Wie is dat, de koning der glorie?

Voorganger:

De Heer van de machten,
Hij is de koning der glorie!

Allen:

Hosanna voor wie intocht houdt,
hosanna voor de koning!
uit: Een verschil van dag en nacht,
N. Schuman, Meinema.

Vervolg viering op pag. 30